



การมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ  
ในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ : กรณีศึกษา โครงการสถานีพัฒนาการเกษตร  
ที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จังหวัดน่าน  
Participation of 'Lua' Thai Hill Tribe People in Conservation of Natural  
Resources in the Natural Forest Area : The Case Study of 'Phuphayak'  
Royal Project of Plateau Agricultural Development  
Station, Nan Province

ธรรตพงษ์ วงษ์สวัสดิ์<sup>1</sup> และ ปัญญา เนื่องจกจ้อย<sup>2</sup>  
Thutsapong Wongsawad<sup>1</sup> and Panya Nhengjakjoy<sup>2</sup>

<sup>1</sup> ร.ป.ม. (การจัดการสำหรับนักบริหาร) อาจารย์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

<sup>2</sup> วท.ม. (วนศาสตร์ชุมชน) หัวหน้าโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จังหวัดน่าน

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ กรณีศึกษาโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ และ 3) ปัญหาและอุปสรรค พร้อมจัดทำข้อเสนอในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หัวหน้าหรือตัวแทนครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จำนวน 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน และระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมปลูกจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีระดับความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและอาชีพ และ 3) ปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วยด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ด้านความยากจนของราษฎร เนื่องจากรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และความรู้ถึงสภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่กำลังประสบอยู่

**คำสำคัญ :** การมีส่วนร่วม / ชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า / การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ / ป่าธรรมชาติ

### ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to investigate a level of participation of 'Lua' Thai hill tribe people in conservation of natural resources in the natural forest area based on the case study of 'Phuphayak' Royal Project of Plateau Agricultural Development Station, 2) to examine factors related to participation of 'Lua' Thai hill tribe people in conservation of natural resources in the natural forest area, and 3) to search for problems and obstacles as well as make some suggestions in management of conserving natural resources and the environment for development of people's quality of life. The population used in the study was 279 'Lua' Thai hill tribe



people who were a leader or representative of 'Lua' Thai hill tribe family who resided in the area of 'Phuphayak' Royal Project of Plateau Agricultural Development Station. The instrument used in collecting the data was a questionnaire whose reliability value was 0.96. Statistics used for analyzing data were percentage, mean, standard deviation, and t-test as well as F-test for hypothesis testing.

The results were found as follows. 1) The degree of participation as a whole was at moderate level. Considering it by aspect, two aspects of moderate level and two aspects of low level were participation in benefits, participation in building a conscious mind, participation in follow-up and evaluation, and participation in making a decision respectively. 2) The factors that affected participation in conservation of natural resources varied in degree according to sex, educational attainment, and occupation. And 3) the problems and obstacles consisted of the respect of getting informed from various media, the respect of poverty of people as a result of insufficient incomes which could not meet all their expenses in the household, and the respect of ignorance of the problem state in conservation of natural resources and the environment in the community being encountered.

**Keywords :** Participation / 'Lua' Thai Hill Tribe People / Conservation of Natural Resources / Natural Forest

## บทนำ

ประเทศไทยมีแหล่งธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ของท้องถิ่นทั่วประเทศไม่น้อยกว่า 4,700 แหล่ง โดยเฉพาะแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาและยังเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธารที่สำคัญ ในบริเวณยอดเขาสูงเกินกว่า 1,000 เมตร ยังพบสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ ซึ่งเป็นพืชที่พบเฉพาะบริเวณยอดเขาสูงเท่านั้น เช่น ที่ยอดดอยเชียงดาวและดอยอินทนนท์ แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขามักมีสภาพภูมิทัศน์ที่งดงาม แปลกตา แตกต่างกันไป อากาศบนเขามักเย็นสบาย จึงเป็นแหล่งที่มีผู้นิยมไปท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว แต่หากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมและไม่ดูแลรักษา ก็อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งต้นน้ำลำธารและระบบนิเวศที่อ่อนไหวเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกระทำ จากมนุษย์ ปัจจุบันระบบนิเวศภูเขายังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปริมาณน้ำใน ลำธารและชนิดพันธุ์พืชบนภูเขาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของระบบนิเวศที่แห้งแล้งขึ้น การติดตามเผ่าระวังและการเตรียมรับมือและป้องกันผลกระทบจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคงคุณค่าความสำคัญระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาเอาไว้ อีกทั้งให้ทุกภาคส่วนได้รับรู้และดำเนินการร่วมกันในการดูแลรักษา พื้นฟูและมีการใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวังและมีมาตรการการอนุรักษ์ และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยผ่านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ เพื่อเตรียมรับมือกับผลกระทบทั้งจากกิจกรรมของมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556)

ภูพยัคฆ์ เดิมชื่อ ภูผายักษ์ มีหน้าผาที่สวยงามสภาพเป็นป่าดิบและเป็นดงเสือ จึงได้ชื่อว่า "ภูพยัคฆ์" ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,500 เมตร เคยเป็นที่ปลูกฝิ่นของราษฎรชาวไทยภูเขา และก่อนปี พ.ศ.2523 ยังเป็นสมรภูมิรบระหว่างทหารไทยกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง บ้านน้ำรินพัฒนา หมู่ที่ 12 ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน มีเนื้อที่โครงการโดยประมาณ 5,870 ไร่ ซึ่งในอดีตเคยมีป่าอันอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำสายเล็กๆ ที่เชื่อมโยงต่อไปยังแม่น้ำน่าน ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภูพยัคฆ์มีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงอยู่กับป่าและมีความสัมพันธ์กับป่าธรรมชาติบริเวณนี้มาโดยตลอดดั้งเดิมจะยังชีพโดยการเก็บหาอาหารและผลิตผลจากป่าเพื่อบริโภค ใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง ต่อมาจากการเพิ่มจำนวนของประชากร ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารเป็นจำนวนมาก สาเหตุจากความต้องการใช้ทรัพยากรมีมากขึ้น การบุกรุกแผ้วถางป่าจึงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการทำการเกษตรของราษฎรที่ไม่ถูกหลักวิชาการและขาดการบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิด



ปัญหาสภาพดินเสื่อมคุณภาพ และปัญหาการขาดแคลนน้ำ ในฤดูแล้ง มีผลกระทบต่อให้ราษฎรประสบปัญหาในเรื่องการผลิต ทั้งในส่วนการผลิตเพื่อการเลี้ยงชีพและการผลิต เพื่อสร้างรายได้ ให้กับครอบครัวที่ไม่สามารถหล่อเลี้ยงให้ดำรงชีพอยู่ได้ จึงทำให้ ต้องบุกกรุกพื้นที่ป่าแห่งใหม่ ทำไร่เลื่อนลอยสลับกันไปมาตามแต่ ความสมบูรณ์ของพื้นดิน (อานัฐ ตันโช. 2556)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการสถานี พัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริทุกยุคฯ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น โดยการเร่ง พื้นฟูสภาพป่าเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ปรับปรุงระบบนิเวศป่าให้มีพรรณไม้หลากหลายเหมาะสมสำหรับ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด ตลอดจนให้ราษฎรใน พื้นที่ที่สามารถดำรงชีพด้วยการพึ่งพิงป่าได้อย่างยั่งยืนเหมือน ในอดีต พร้อมทั้งให้มีการสาธิต และทดลองปลูกไม้มีค่าทาง เศรษฐกิจบนพื้นที่สูง ไม้ดอกและไม้ผลเมืองหนาว รวมทั้งพืชผัก เพื่อส่งเสริมให้เป็นอาชีพของราษฎรในพื้นที่อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าธรรมชาติ อีกทั้งได้น้อมนำแนวพระราชดำริ คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน มาเป็นกรอบ ในการดำเนินงาน เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้เกิดการใช้ที่ดิน อย่างถูกต้องเหมาะสมให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการเกษตรแผนใหม่ ลดการใช้สารพิษ สารเคมี อย่างครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด สร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ บริเวณภูผาศักดิ์มายาวนานกว่า 200 ปี วิถีชีวิตดั้งเดิมยังชีพ ด้วยการหาอาหารและพึ่งพิงประโยชน์จากป่ามาโดยตลอด เป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสภาพป่าเสื่อมโทรมลง และเป็น ชุมชนเป้าหมายหนึ่งที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตาม พระราชดำริ ต้องเข้าไปช่วยดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาโดย ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ราษฎรได้มีวิถีชีวิตที่เป็นปกติ ดังเช่นในอดีต การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย จำเป็น จะต้องทราบข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละด้าน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม สภาพปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้การดำเนินงานฟื้นฟูสภาพป่า บริเวณนี้ให้สมบูรณ์ สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ อย่างถูกต้องทิศทางกับสภาพปัญหาที่แท้จริง

**วัตถุประสงค์การวิจัย**

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ ป่าธรรมชาติ
3. ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่า พร้อมจัดทำ ข้อเสนอในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

**สมมติฐานการวิจัย**

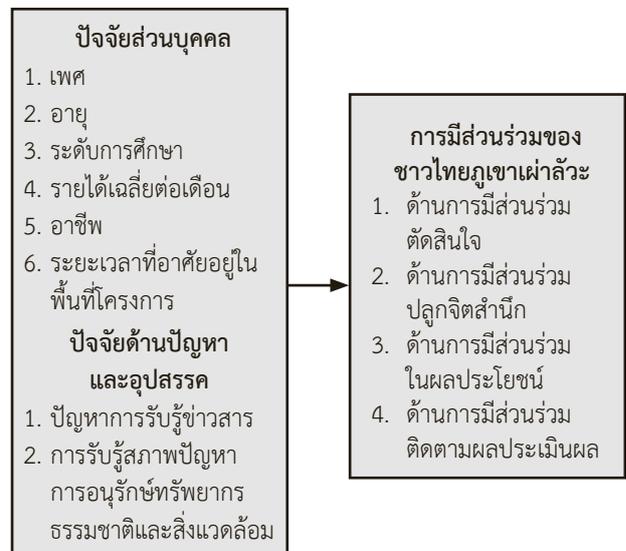
1. เพศที่แตกต่างกันของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้มีผลต่อ ระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่า ธรรมชาติแตกต่างกัน
2. ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ที่แตกต่างกัน โดยจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการ
3. ปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกันของชาวไทยภูเขา เผ่าละโว้มีผลต่อการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ป่าธรรมชาติ แตกต่างกัน

**กรอบแนวคิดการวิจัย**

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่มี ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ กรณี ศึกษาโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูผาศักดิ์ จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแนวคิดจาก จิราวิทย์ ญาณจินดา (2556) นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม





## นิยามศัพท์

จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ หมายถึง ระยะเวลาที่ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้เข้ามาตั้งถิ่นฐานปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพและการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่ในพื้นที่โครงการ ทั้งก่อนและหลังประกาศเป็นพื้นที่โครงการ

## วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนดำเนินการ ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย การดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 2 การดำเนินงาน เป็นการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ชนิดมีโครงสร้างแบบปลายเปิด และพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาและใช้ดัชนีความสอดคล้อง (The Index of Item Objective Congruence) หรือ IOC เป็นวิธีพิจารณาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัย เป็นการจัดทำรายงานผลการวิจัยจากการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและการจัดทำข้อเสนอแนะ

## ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จำนวน 279 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 1,091 คน

2. กลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบง่ายจากครัวเรือนละ 1 คน โดยเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครอบครัว ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 279 คน

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ ซึ่งให้เลือกตอบ

(Check List) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ตามตัวแปรที่กำหนดไว้คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติใน 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ มี 9 ข้อ ด้านการปลูกจิตสำนึก มี 9 ข้อ ด้านการมีผลประโยชน์ มี 9 ข้อ และด้านการติดตามผลประเมินผล มี 10 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะ

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แจกแบบสอบถามทุกครอบครัวๆ ละ 1 ชุด พร้อมอธิบายวิธีการตอบอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบรวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557
3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่แบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

## การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ ใช้ค่าสถิติไคสแควร์ ( $\chi^2$ ) และสภาพปัญหาและอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขา เผ่าละโว้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ย



ส่วนที่ 4 ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน t-test และ F-test

### สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี ส่วนมากไม่ได้รับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีอาชีพเกษตรกร และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการสูงกว่า 20 ปี ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ กรณีศึกษาโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า โดยรวม

การมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการตัดสินใจ	2.14	0.81	น้อย	4
2. ด้านการปลูกจิตสำนึก	2.84	0.82	ปานกลาง	2
3. ด้านการมีผลประโยชน์	2.98	0.84	ปานกลาง	1
4. ด้านการติดตามผลประเมินผล	2.21	0.80	น้อย	3
รวม	2.54	0.65	ปานกลาง	

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 การมีส่วนร่วมการตัดสินใจของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมการประชุมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนให้ผู้บริหารพื้นที่โครงการได้รับทราบ

1.2 การมีส่วนร่วมปลูกจิตสำนึกของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีส่วนร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เช่น รณรงค์ห้ามเผาทำลายป่าไม้และห้ามล่าสัตว์ มีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้และ

สอดส่องผู้ฝ่าฝืนกระทำผิด มีส่วนร่วมสอนลูกหลานให้รู้ถึงผลกระทบและพิษภัยของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับแรก ได้แก่ สามารถร่วมใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้แหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค มีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้และสอดส่องผู้ฝ่าฝืนกระทำผิดและสร้างรายได้จากการส่งเสริมอาชีพของโครงการฯ อาทิ การปลูกหม่อนและกาแฟ เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่โครงการฯ มีรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น

1.4 การมีส่วนร่วมติดตามผล ประเมินผลของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการติดตาม การพัฒนาพื้นที่โครงการ จากการได้รับสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุโทรทัศน์ วารสาร หอกระจายข่าว หรือการประชุม อบรม มีส่วนร่วมในการติดตามผลการส่งเสริมอาชีพของราษฎรรวมถึงการแปรรูป ผลผลิตการเกษตรในพื้นที่โครงการฯ เพื่อผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่

2. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านปัญหาอุปสรรค มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ป่าธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า

ปัจจัยส่วนบุคคล และ ปัจจัยด้านปัญหาอุปสรรค	ค่าความสัมพันธ์การมีส่วนร่วม		
	df	$\chi^2$ Value	sig
1. เพศ	2	59.39**	.00
2. อายุ	2	6.50	.39
3. ระดับการศึกษา	2	1.87**	.00
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	2	48.46	.26
5. อาชีพ	2	4.95**	.00
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการ	2	14.15	.42
7. การรับรู้ข่าวสาร	2	7.18**	.00
8. การรับรู้สภาพปัญหา	2	52.28**	.00

\*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



3. สภาพปัญหาและอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับน้อย ส่วนการรับรู้สภาพปัญหา และอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่กำลังประสบอยู่ พบว่า อยู่ในระดับน้อย ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวม

ปัจจัยด้านสภาพปัญหาและอุปสรรค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
การรับรู้ข่าวสาร	2.44	0.69	น้อย	1
การรับรู้สภาพปัญหา	1.98	0.88	น้อย	2

4. การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน t-test และ F-test

4.1 เพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจด้านการมีผลประโยชน์ และด้านการติดตามผลประโยชน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 5** ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้าจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการ

ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการ										F	sig
	ต่ำกว่า 5 ปี		6-10 ปี		11-15 ปี		16-20 ปี		20 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการตัดสินใจ	2.57	0.22	3.01	0.62	3.31	0.16	2.81	0.80	3.11	0.64	18.02	.08
ด้านการปลูกจิตสำนึก	2.44	0.51	3.68	0.19	2.64	0.88	2.66	0.56	3.64	0.91	9.63	.17
ด้านการมีผลประโยชน์	2.70	0.69	2.89	0.66	2.88	0.65	2.54	0.24	2.84	0.64	14.22	.34
ด้านการติดตามผลประโยชน์	2.90	0.94	2.60	0.68	2.99	0.48	2.09	0.36	3.22	0.51	5.87	.21

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ปัญหาอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารและการรับรู้สภาพปัญหาของชาวไทยภูเขาเผ่าละว้ามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 6

**ตารางที่ 4** ระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติจำแนกตามเพศ

ระดับการมีส่วนร่วม	เพศ				t	sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการตัดสินใจ	2.35	0.65	2.00	0.85	0.80*	.05
ด้านการปลูกจิตสำนึก	2.42	0.70	1.49	0.88	0.86	.17
ด้านมีผลประโยชน์	2.08	0.80	2.15	0.86	0.81*	.04
ด้านการติดตามผลประโยชน์	2.47	0.63	2.61	0.60	1.78*	.00

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการแตกต่างกันพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 5

**ตารางที่ 6** ระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติจำแนกตามปัญหาและอุปสรรค

ระดับการมีส่วนร่วม	ปัญหาและอุปสรรค				t	sig
	การรับรู้ข่าวสาร		การรับรู้สภาพปัญหา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการตัดสินใจ	5.64	0.86	2.88	0.66	1.96*	.05
ด้านการปลูกจิตสำนึก	2.79	0.84	2.44	0.91	2.92*	.00
ด้านมีผลประโยชน์	1.91	0.62	1.82	0.84	2.66*	.00
ด้านการติดตามผลประโยชน์	2.26	0.88	2.64	0.91	2.16*	.04

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05



## อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ เจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนยังถูกมองว่าเป็นบุคคลภายนอกที่เข้าไปร่วมงานกับชุมชนควรใช้องค์ประกอบวิถีชีวิตชาวบ้านเป็นตัวชี้วัดในการทบทวนและปรับตัวขององค์กรซึ่งจะทำให้ได้อุดมการณ์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การพัฒนาผู้นำและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำกิจกรรมตรงกลุ่มเป้าหมายร่วมกันมากขึ้น จะทำให้ชุมชนมีความคุ้นเคยและแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในชุมชนได้มากขึ้น เมื่อนำไปทดสอบสมมติฐาน โดยจำแนกตามเพศ พบว่าแตกต่างกัน จึงกล่าวได้ว่า เพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีผลประโยชน์ และการติดตามผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุกฤษ์ ยิบมันตระสิริ (2554) ศึกษาพัฒนาการของการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูง พบว่าเพศและที่ตั้งที่พักอาศัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและใช้ประโยชน์ที่ดินในการจัดทำโครงการ มีการวางแผนและตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติที่แตกต่างกัน ด้านการตัดสินใจ ด้านการปลูกจิตสำนึก ด้านการมีผลประโยชน์ และด้านการติดตามผล ประเมินผล จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในโครงการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในโครงการทุกคนย่อมมีจิตสำนึกในคุณประโยชน์ และหวงแหนป่าไม้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและเป็นต้นทุนในการดำเนินชีวิตของทุกคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนา ภูจำรูญ (2555) ได้ศึกษาการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกพรรณไม้เมืองหนาวในโรงเรียนของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ที่ตั้งที่พักอาศัยในชุมชนและรายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกที่เข้มแข็งของชุมชนในส่งเสริมการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน

3. จากการทดสอบสมมติฐาน ปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกันของชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติแตกต่างกัน ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

3.1 ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่มีการรับรู้ข่าวสารต่างกันพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใน

พื้นที่ป่าธรรมชาติ แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า ชาวสารการณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกคนต้องช่วยกันรับผิดชอบ เพราะผลประโยชน์ที่ได้รับจะอยู่กับชุมชนของตนเอง เพียงต่างกันที่ช่องทางการรับข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ อรุณไชยเรืองโรจน์ (2554) ได้ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตที่ยั่งยืนของชุมชนคอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชนมีความแตกต่างในระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพราะทุกคนมีช่องทางรับรู้ข่าวสารอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ที่มีการรับรู้สภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติ แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า ประชาชนที่รับรู้สภาพปัญหาและข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติมาก ถูกต้องและต่อเนื่องก็จะมีรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการอนุรักษ์และตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าธรรมชาติมากกว่าคนที่ไม่ได้รับสภาพปัญหาและข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร (2553) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งในจังหวัดพะเยา พบว่าการรับรู้สภาพปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร มีผลกระทบโดยตรงกับประชาชนต่อการพัฒนาระบบเกษตรที่สูง เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำและทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

## ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

### ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยด้านการตัดสินใจ ชุมชนได้เสนอว่า ควรเปิดโอกาสให้ชาวไทยภูเขาเผ่าละโว้ได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ในแต่ละโครงการ เช่น การลงประชามติ การกำหนดขั้นตอน วิธีการ และกิจกรรมพัฒนา กิจกรรมเข้าใจปัญหาในโครงการหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง การกระจายรายได้ และโอกาสในการใช้ทรัพยากร กระจายความรับผิดชอบดูแลรักษาป่า เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยด้านการปลูกจิตสำนึก ชุมชนได้เสนอว่า ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมสร้างผู้นำ โดยให้ผู้นำ



ชุมชน ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกต่อลูกหลาน อนุชนรุ่นหลังเป็นลักษณะการถ่ายโอนภูมิปัญญาความรู้และยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ทุกคนมีสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง

3. จากผลการวิจัยด้านการมีผลประโยชน์ ชุมชนได้เสนอว่า ควรจัดทำโครงการที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น โครงการพืชสมุนไพรและพืชกินได้ การทำสบูสมุนไพร การปลูกต้นไม้ทดแทนในโอกาสวันสำคัญต่างๆ การรณรงค์การดูแลรักษาป่าชุมชนและอนุรักษ์ต้นน้ำ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมายต่างๆ เป็นต้น

4. จากผลการวิจัยด้านการติดตามผล ประเมินผล ชุมชนได้เสนอว่า ควรมีการคัดเลือกประชาชนให้เป็นตัวแทนชุมชนมาติดตามผลและประเมินผล โดยนำผลการดำเนินงานต่างๆ ไปให้ชุมชนรับทราบถึงกระบวนการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น จะทำให้เกิดความโปร่งใสและสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับโครงการ หน่วยงานท้องถิ่น เพื่อลดปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้

5. ผลจากการวิจัยปัจจัยด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า ปัญหาการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับน้อย ชุมชนเสนอความคิดเห็นและคาดหวังว่า อยากรู้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและการปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปช่วยเหลือและพัฒนา โดยใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผสมผสานกับประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักติดตามข่าวสารด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ

ส่วนการรับรู้สภาพปัญหาและอุปสรรคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่กำลังประสบอยู่ในระดับน้อย ชุมชนให้ข้อคิดเห็นและได้เสนอว่า สาเหตุที่แท้จริงเนื่องมาจากปัญหาความยากจนของราษฎรและรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งประชาชนยังไม่ทราบสภาพปัญหาในชุมชนที่กำลังประสบอยู่ และไม่ทราบสภาพปัญหาการทำไร่หมุนเวียนในที่ลาดชัน ควรมีโครงการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพเสริมหลังฤดูการเพาะปลูกและกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่ชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น สร้างเรือนเพาะชำและแปลงสาธิต ส่งเสริมปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกพืชทดแทน พรรณไม้เมืองหนาว การหาตลาดรองรับผลผลิต และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ควรสร้างแนวเชื่อมต่อของป่าเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของลักษณะภูมิประเทศ เป็นการเพิ่มความสามารถในการเคลื่อนย้าย

หรืออพยพให้แก่สัตว์หรือเพิ่มขอบเขตการกระจายพันธุ์ของพืชและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชนที่อยู่อาศัย ลดการบุกรุกแผ้วถางป่าล่าสัตว์ป่า ควรสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบสมัครใจเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนบนภูเขาและการอนุรักษ์ทรัพยากรยกตัวอย่าง กลุ่มท่องเที่ยวแบบสมัครใจของมูลนิธิกระเจาที่จังหวัดเชียงราย

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเกี่ยวกับระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีความยั่งยืนและปลอดภัยในระยะยาว โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ

2. ควรศึกษาบทบาทการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรงบประมาณในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ควรศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนโดยรอบพื้นที่โครงการ เพราะสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่และผู้รับผิดชอบโครงการปรับแนวทางการส่งเสริมและสามารถหาวิธี โน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชน

### เอกสารอ้างอิง

Arunchirueangrot, Chuchart. (2011). A Study of Natural Resources Management for Sustainable Production of Doi Suthep-Pui Community, Chiang Mai Province. M.A. Independent Study. Chiang Mai : Chiang Mai University.

ชูชาติ อรุณไชยเรืองโรจน์. (2554). ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตที่ยั่งยืนของชุมชนโดยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Center of Research for Increasing Agricultural Products. (2010). The Highland Agricultural System. Faculty of Agriculture. Chiang Mai University.

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร. (2553). ระบบเกษตรที่สูง. คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.



- Office of Policy and Planning on Natural Resources and the Environment. (2013). *The Project on Preparation of Handling and Prevention of the Impact of the Weather Changes on the Ecological System and Environment by Standardizing the Quality of the Mountainous Natural Resources*. Bangkok : Kasersart University.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). *โครงการเตรียมรับมือและป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศที่อาจมีต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติประเภทภูเขา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Phujamroon, Thana. (2012). *The Acceptance of Promoting the Cold Country Plants Growing in a Building of 'Mong' Thai Hill Tribe People at the 'Khun Wang' Royal Project Development Center, Chiang Mai Province*. M.S. Thesis. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- ธนา ภูจำรูญ. (2555). *การยอมรับงานส่งเสริมการปลูกพรรณไม้เมืองหนาวในโรงเรือนของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Tancho, Anat. (2013). *Applied Natural Agriculture. Center of Maejo Natural Agriculture Information*. Department of Land Resources and Environment. Faculty of Agricultural Production. Chiang Mai : Maejo University.
- อานัฐ ตันโซ. (2556). *เกษตรธรรมชาติประยุกต์*. ศูนย์ข้อมูลเกษตรธรรมชาติแม่ใจ ภาควิชาทรัพยากรดินและสิ่งแวดล้อม คณะผลิตกรรมเกษตร. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- Yanchinda, Jirawit. (2013). *Participation in a Pilot Project on Managing a Body of Highland Agricultural Knowledge into Real Practice in the Community and on Development of Creative Research in Chiang Mai Province*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- จิราวิทย์ ญาณจินดา. (2556). *การมีส่วนร่วมในโครงการ นำร่องการจัดการองค์ความรู้ด้านเกษตรที่สูงสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนและพัฒนางานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yipmantrasiri, Pruek. (2011). *The Development of Highland Soil Utilization*. Chiang Mai : Research Center for Increasing Agricultural Products, Chiang Mai University.
- พฤกษ์ ยิปมันตระกูล. (2554). *พัฒนาการของการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูง*. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.